

Zalecenia dla organizatorów imprez masowych

Organizujesz imprezę masową? Zapraszamy Cię do zapoznania się z rekomendacjami, w jaki sposób przy planowaniu imprezy można uwzględnić przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, zwłaszcza na tle seksualnym.

Wyraź niezgodę na molestowanie

Pierwszym krokiem w stronę przeciwdziałania przemocy seksualnej może być **umieszczenie treści potępiających molestowanie w dziale z najczęściej zadawanymi pytaniami (FAQ) na stronie imprezy i w regulaminie uczestnictwa**. Obecnie stosowane sformułowania takie jak „Zabrania się okazywania jakichkolwiek objawów agresji i przemocy!”¹ czy „Uczestnicy Imprezy oraz wszystkie inne osoby, które znajdują się na Terenie Imprezy obowiązani są zachowywać się w sposób nie zagrażający bezpieczeństwu innych osób obecnych na Imprezie”² nie wydają się wystarczające, ponieważ molestowanie seksualne często nie jest postrzegane jako przemoc czy sytuacja zagrażająca bezpieczeństwu. Zawarcie treści bezpośrednio odnoszących się do przemocy seksualnej da uczestnikom wyraźny sygnał, że molestowanie nie jest akceptowane. Osoby doświadczające molestowania zobaczą, że organizatorzy dostrzegają wagę problemu, co może je zachęcić do zgłaszania przypadków molestowania służbom porządkowym. Jak wynika z badań przeprowadzonych w ramach projektu Bezpieczeństwo Kobiet, takie sytuacje nie są często zgłaszane z powodu obawy, że sprawa zostanie zbagatelizowana przez ochronę, a osoba pokrzywdzona obarczona winą.

Przygotuj teren imprezy tak, aby sprzyjał bezpieczeństwu

Kolejny krok to zaprojektowanie terenu imprezy (miasteczka festiwalowego, strefy kibica etc.) w sposób sprzyjający bezpieczeństwu. Warto pamiętać o zasadach CPTED³, które mają na celu zapobieganie przestępczości poprzez zaprojektowanie przestrzeni w sposób

¹ http://www.wosp.org.pl/przystanek_woodstock/woodstockowe_zycie/regulamin_przystanku_woodstock

² <http://opener.pl/pl/Info/Regulamin>

³ Crime Prevention Through Environmental Design – zapobieganie przestępczości poprzez kształtowanie przestrzeni.

zwiększający ryzyko oraz wysiłek, który trzeba włożyć w popełnienie przestępstwa. Będąc organizatorem/ką imprezy masowej warto zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- **Oświetlenie** – powinno pomagać w dobrej orientacji w otoczeniu. Nie powinno oślepiać ani tworzyć ostrej granicy z cieniem. Powinno umożliwiać dobre przyjrzenie się nadchodzącej z naprzeciwka osobie z bezpiecznej odległości. Teren imprezy powinien być pozbawiony ciemnych zaułków. Lampy powinny być odporne na wandalizm. Miejsca, których dobre oświetlenie jest szczególnie istotne w kontekście profilaktyki przemocy seksualnej na imprezach masowych, to pola namiotowe, toalety, parkingi oraz drogi dla pieszych, również te biegnące poza teren imprezy, prowadzące do przystanków i postoju taksówek. Samo oświetlenie nie jest jednak wystarczające, by zapewnić bezpieczeństwo w danym miejscu – oświetlona toaleta na uboczu nadal może być dogodnym miejscem napaści. Dlatego istotny jest również nadzór, nie tylko oficjalny, jak ochrona czy monitoring, lecz także tzw. naturalny.
- **Nadzór naturalny** może być skuteczną metodą prewencji na imprezach masowych. Polega on na zaplanowaniu przestrzeni w taki sposób, by umożliwić osobom uczestniczącym w wydarzeniu obserwację otoczenia, tak by mogli dostrzec sprawcę czy sprawczynię i by sprawca czuł się obserwowany. Nadzór naturalny na imprezach masowych można wspierać poprzez odpowiednie rozmieszczenie oświetlenia, wyznaczenie ścieżek czy rozplanowanie miejsc aktywności, np. poprzez umieszczenie toalet nie na uboczu, ale blisko często uczęszczanych miejsc. Przestrzeń warto zaplanować w taki sposób, by z każdego miejsca było słychać ewentualne wołanie o pomoc.
- **Toalety** i ich okolice, jak wynika z naszych badań, są na imprezach masowych częstym miejscem molestowania seksualnego. Wiele respondentek ankiety zwracało uwagę na problem usytuowania toalet na uboczu, słabego oświetlenia terenu wokół nich oraz braku ochrony w pobliżu. Dobrze, jeśli toalety i **prysznice** znajdują się blisko uczęszczanych ścieżek lub miejsc generujących ruch, takich jak np. punkt medyczny czy informacyjny lub miejsce ładowania telefonów komórkowych. Można zlokalizować węzły sanitarne w kilku punktach, aby z każdego miejsca na terenie imprezy było do nich dobre dojście. Ponadto okolice toalet powinny być oddalone od zarośli, które mogą stać się łatwym schronieniem dla osoby planującej napad. Ważne jest dobre oświetlenie. Osoby zbliżające się do toalet powinny dokładnie widzieć osoby oczekujące i wychodzące z kabin. Również osoby wychodzące z WC powinny mieć zapewnioną dobrą widoczność. Warto także zadbać o dobre zamki w toaletach, zamknięcia w kabinach typu toi toi łatwo jest otworzyć szarpiąc z zewnątrz.

- **Drogi dla pieszych** powinny być odpowiednio oświetlone i wyznaczone tak, by nie przebiegały blisko ciemnych zaułków, zarośli czy innych elementów ułatwiających osobie planującej popełnienie przestępstwa schowanie się (np. nieprzejrzystych płotów). Warto zadbać także o ochronę dróg poza terenem imprezy – dojść do przystanków komunikacji miejskiej, postoju taksówek, parkingów etc. W tym celu warto współpracować z policją, na której, w myśl ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U.09.62.504), również spoczywa obowiązek zabezpieczenia.
- **Parking** powinien być chroniony i zaplanowany w sposób zapewniający dobrą widoczność, tak by osobie planującej napaść trudno było się schować na jego terenie. Oświetlenie powinno umożliwiać obejrzenie tylnego siedzenia samochodu w celu sprawdzenia, czy nikt się tam nie ukrywa. Ważne są również wyraźne oznaczenia sektorów umożliwiające jak najszybsze odnalezienie właściwego pojazdu. Parking nie powinien być zanadto oddalony od miejsc, w których przebywają większe grupy uczestników/czek imprezy.
- **Oznaczenia** – zadbaj o odpowiednie oznaczenie punktów medycznych, sanitarnych, informacyjnych i gastronomicznych, wyjść ewakuacyjnych, miejsc dostępnych dla osób z niepełnosprawnością, dojść do przystanków komunikacji miejskiej etc. Zadbaj o oświetlenie oznaczeń, by były one widoczne w nocy (np. znaków na polu namiotowym). Zapewnij mapki terenu osobom uczestniczącym w imprezie. Obowiązek opracowania przez organizatora planu graficznego terenu, na którym ma być przeprowadzona impreza, wynika z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych.
- **Pole namiotowe**, podobnie jak toalety czy parkingi, nie powinno być otoczone zaroślami. Odpowiednie oświetlenie pola namiotowego i dróg do niego prowadzących utrudni osobom o przestępczych zamiarach ukrycie się. Na polu namiotowym powinny przebywać tylko osoby z odpowiednimi identyfikatorami, co należy regularnie sprawdzać. Teren pola namiotowego powinien być monitorowany przez ochronę. Powinien być również przygotowany w sposób zapewniający nadzór naturalny.

Zadbaj o odpowiednie przeszkolenie obsługi imprezy, w tym służb porządkowych

Zdaniem respondentów i respondentek ankiety, najbardziej potrzebnym działaniem zaradczym byłoby **szkolenie obsługi imprez**, aby adekwatnie i skutecznie reagowała na przypadki przemocy na tle seksualnym. Obecnie zdarza się, że ochrona bagatelizuje takie sytuacje, a nawet obarcza winą ofiarę. Jedna z respondentek tak opisuje sytuację molestowania, którego doświadczyła na koncercie: *„dwóch ochroniarzy stało tuż obok, jeden udawał, że nie widzi, co się dzieje, drugi zaśmiał się dorzucając nieuprzejmy komentarz na temat maolat, które się proszą”*. W skrajnych przypadkach zdarza się, że to osoby mające zapewniać ochronę są agresorami, pozwalają sobie na niewłaściwe komentarze czy

molestowanie fizyczne. Dlatego zadбай o właściwą rekrutację pracowników i pracowniczek. **Ustal jasne i szczegółowe zasady reagowania w sytuacjach przemocy seksualnej** i upewnij się, że są one znane obsłudze imprezy, w tym ochronie. Zapewnij służbom porządkowym szkolenie na temat przeciwdziałania przemocy seksualnej. W programie szkoleń należy ująć treści zarówno na temat adekwatnego reagowania w nagłych sytuacjach, jak i odpowiedniego postępowania z ofiarami molestowania czy gwałtu. Należy przy tym pamiętać, że przemoc seksualna jest często stosowana przez osobę znaną ofierze. Ochrona powinna reagować także w takich sytuacjach, zamiast uznawać je za wewnętrzną sprawę danej pary czy grupy znajomych. W treściach szkoleniowych warto ująć również zagadnienie homofobii czy rasizmu.

Wiele respondentów/ek zwraca uwagę na to, że rola służb porządkowych na festiwalach sprowadzana jest czasem do ochrony sceny i kontroli osób wchodzących na imprezę, natomiast bezpieczeństwo uczestników/czek na terenie imprezy schodzi na dalszy plan. Brakuje przedstawicieli ochrony przebywających wśród publiczności, obok toalet czy na polach namiotowych. Zdarza się, że ochrona nie jest wzywana, ponieważ nie ma jej w zasięgu wzroku.

Jaka powinna być idealna ochrona imprezy? Jak ujęła to jedna z respondentek: *„Powinni być to ludzie inaczej przeszkoleni, opanowani i bardzo profesjonalni, czyli nie tylko dobrze wywiązujący się ze swoich obowiązków, lecz również uprzejmi i "na poziomie". Powinni wzbudzać nie tylko respekt, ale i zaufanie. Powinni być obecni, ale aktywni tylko tam, gdzie naprawdę potrzebna jest ich pomoc.”*

Poza przygotowaniem służb porządkowych warto zapewnić odpowiednie szkolenia innym osobom pracującym podczas imprezy – wolontariuszom/kom oraz barmanom/kom. Ważne jest zarówno przygotowanie ich do reagowania na zaczepki o charakterze seksualnym, których sami mogą doświadczyć, jak i wyczulenia na niektóre sytuacje. Na przykład obsługa baru może zwracać uwagę, czy nikt nie dosypuje czegoś do drinków. Ważne jest respektowanie zakazu sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym (co często jest jedynie deklarowane, jak twierdzą osoby badane), czy wypraszanie ich z terenu imprezy, zwłaszcza, jeśli zachowują się agresywnie.

Zadbaj o ułatwienia w zgłaszaniu niebezpiecznych sytuacji

Postaraj się ułatwić zgłaszanie przypadków przemocy na tle seksualnym, w tym molestowania. Przypadki seksualnego molestowania słownego (np. komentowania piersi, składania nachalnych propozycji seksualnych) i fizycznego (np. obmacywania, klepania

w pośladki) często nie są zgłaszane służbom porządkowym z powodu strachu przed wyśmianiem czy zbagatelizowaniem problemu. W takich sytuacjach może być łatwiej zwrócić się do kobiety pracującej w ochronie – **zapewnij udział przedstawicieli obu płci w służbach porządkowych**. Innym pomysłem są **dyżury psychologiczne**, np. w punkcie pomocy medycznej na większych imprezach. Osoba z przygotowaniem psychologicznym mogłaby pośredniczyć między ofiarami przemocy seksualnej a ochroną czy policją, asystować podczas zgłaszania tego rodzaju przypadków.

Ważna jest też **łatwość nawiązania kontaktu ze służbami porządkowymi**. Wezwanie policji nie jest adekwatne w każdej sytuacji problemowej, np. w przypadku słownych zaczepek. Ponadto, będąc na miejscu imprezy ochrona może zareagować szybciej. Telefon interwencyjny powinien być podany do szerokiej wiadomości (np. umieszczony na ulotkach, na mapkach terenu imprezy czy na wlepkach w toaletach). Numer ochrony, pod który można wysłać wiadomość SMS, może ułatwić dyskretne wezwanie pomocy.

Dobrym pomysłem są także punkty, w których można zgłosić przestępstwo. Mogą one być połączone z punktami medycznymi czy informacyjnymi.

Podjmij dodatkowe działania profilaktyczne i edukacyjne

Poza podstawowymi krokami bezpieczeństwa, takimi jak odpowiednie przygotowanie terenu i przeszkolenie ochrony, warto również zaangażować się w dodatkowe działania profilaktyczne i edukacyjne. Jako organizator/ka imprezy masowej możesz nawiązać współpracę z organizacjami pozarządowymi, instytucjami czy firmami lub samodzielnie zapewnić takie użyteczne gadżety jak darmowe **testery do drinków** wykrywające „pigułkę gwałtu”⁴ czy przygotować punkty informacyjne, w których można uzyskać **porady na temat samoobrony** oraz otrzymać **ulotki z danymi kontaktowymi lokalnych instytucji i organizacji pomocowych** oraz numerami **telefonów zaufania**. Informacje te warto umieścić także na wlepkach w uczęszczanych miejscach, np. w punktach sanitarnych.

Przemoc seksualna to także wymuszanie nieakceptowanych form współżycia, w tym seksu bez zabezpieczenia. Oprócz samoobrony warto zatem w działaniach profilaktycznych uwzględnić także informacje z zakresu edukacji seksualnej i zachętę do asertywności. Dobrym pomysłem mogą być punkty informacyjne, w których można uzyskać **porady na temat bezpieczniejszego seksu** i antykoncepcji awaryjnej oraz otrzymać **prezerwatywy**, chusteczki lateksowe czy rękawiczki.

⁴ Warto jednak pamiętać, że takie testy mogą dawać fałszywe wyniki, zwłaszcza w przypadku toniku, win, likierów i napojów zawierających soki owocowe lub zabarwionych na zielono lub niebiesko.

Impreza masowa to doskonała okazja by zaangażować ludzi w działania na rzecz dobra wspólnego. Już teraz niejeden polski festiwal wspiera akcje społeczne. Przykładem może być zbiórka krwi podczas Przystanku Woodstock czy kampania ekologiczna organizowana w ramach gdyńskiego Open'era. Antyprzemocowe kampanie społeczne i akcje artystyczne oraz edukacyjne towarzyszące festiwalom mogą przyczynić się do zmniejszenia społecznego przyzwolenia na przemoc seksualną.

Pamiętaj o ewaluacji organizowanego wydarzenia pod kątem bezpieczeństwa kobiet

Do ewaluacji imprezy włącz aspekt bezpieczeństwa, szczególnie kobiet, zwłaszcza jeśli chodzi o przemoc na tle seksualnym. W celu oceny sytuacji można przeprowadzić badanie opinii. Ankiety ewaluacyjne mogą być dostępne w punktach informacyjnych. Powinny one dawać możliwość oceny takich aspektów jak działanie punktów informacyjnych i medycznych, zachowanie ochrony, oświetlenie terenu, umiejscowienie toalet, organizacja pól namiotowych, wyznaczenie i stan dróg dla pieszych, jasność oznaczeń i mapek czy istnienie niebezpiecznych, ciemnych zaułków na terenie imprezy.

Sprawdź również, w ilu przypadkach przemocy seksualnej interweniowała ochrona i w jaki sposób się to odbyło. Gdzie z reguły miały miejsce tego rodzaju niebezpieczne sytuacje?

Zastanów się, co można poprawić podczas kolejnej edycji imprezy. Być może niektóre miejsca na terenie imprezy mogłyby być lepiej zaprojektowane.

Powyższe zalecenia mają charakter ogólny. Polityka przeciwdziałania przemocy seksualnej na danej imprezie powinna być dostosowana do warunków lokalnych, specyfiki grupy docelowej etc.

Zalecenia opracowano na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego w ramach akcji Bezpieczeństwo Kobiet oraz na podstawie publikacji „Crime Prevention and Urban Design Resource Manual”, Sarkissian Associates Planners, ACT Planning and Land Management, Canberra 2000.

Opracowała Agnieszka Kaim

Konsultacja: Anna Urbańczyk, Bartosz Karcz, Sergio de Arana, Anna Kamińska, Robert Łukasik